

Esquema

Història

-

Literatura

HISTÒRICAMENT...	LITERÀRIAMENT
<p>Fins al s.V aC</p> <p>la gran civilització de la costa mediterrània, els ibers.</p>	<p>Els ibers tenien alfabet propi, que hui en dia es pot desxifrar però no interpretar. La seua empremta en la nostra llengua, és, per tant, pràcticament inexistent.</p>
<p>S. V aC</p> <p>Assimilació de la civilització ibera pels romans. La civilització romana colonitzà Europa occidental i part de la central. A Hispània fou més intensa a la costa i menys intensa a l'interior.</p>	<p>Els colonitzadors romans parlaven un llatí popular, poc convencional, més evolucionat i allunyat de les normes gramaticals del llatí que empraven els escriptors (llatí clàssic) i que anomenaven llatí vulgar. Eixe llatí vulgar, amb alguns trets de l'ibèric i amb altres llengües prerromanes, en el transcurs dels segles, donà lloc a les llengües romàniques, una de les quals és la nostra. D'aquesta evolució diferenciem entre: <u>paraules patrimonials</u> que són les paraules llatines que han evolucionat i <u>paraules cultes o cultismes</u> que són paraules agafades directament del llatí per designar neologismes que han anat apareixent.</p>
<p>395</p> <p>L'Imperi Romà es desmembra en: occident (en la capital a Roma) i orient (en capital a Constantinoble). L'Imperi va anar patint un progressiu afebliment fins que l'any</p> <p>415</p> <p>Invasió dels pobles germànics, els visigots, que s'instal·laren a l'antiga província tarraconense.</p>	<p>Els germànics es van romanitzar lentament i van adoptar tant el llatí com a llengua com el cristianisme com a religió. Feren aportacions d'origen germànic a la llengua que s'estava formant, tant en noms de persona, com en noms de lloc i lèxic en general (Carles, guerra, sabó,...)</p>
<p>711-725</p> <p>Invasió musulmana dels territoris visigots.</p> <p>732 Aturada de l'expansió als Pirineus i, a partir d'ací, comença la recuperació progressiva dels territoris conquerits per part dels cristians (reconquesta). L'arabització fou més intensa a les terres del sud que no a les del nord.</p>	<p>El resultat de la colonització àrab s'anomena arabització. A més d'un llegat important en el camp de l'agricultura, l'urbanisme, la medicina i els hàbits de la vida quotidiana, els devem als àrabs una herència lèxica molt important que abraça des de topònims a atifells domèstics així com noms propis de l'agricultura i de les espècies vegetals.</p>

785 Reconquesta de Girona.

801 Reconquesta de Barcelona.

846 Jofré el Pelós, comte de Cerdanya i Urgell, és nomenat comte de Barcelona, Osona, Vic, Girona i Besalú. S'instaura el principi hereditari en la transmissió de la dignitat comtal. Naix la dinastia del Casal de Barcelona.

S.XI

1094-1099 Domini del Cid sobre València

S. XII

1131-1162 Regnat de Ramon Berenguer IV.

1115 Peronella d'Aragó + Ramon Berenguer IV amb la conseqüent unificació d'ambós territoris en una sola corona, la Corona Catalanoaragonesa, més coneguda com a Corona d'Aragó.

1118 Reconquesta de Tarragona.

1149 Reconquesta de Lleida

1150 Fundació del Monestir de Poblet.

1162-1196 Regnat d'Alfons I el Cast.

Finals s. XII: constància del primer text escrit en la nostra llengua, les *Homilies d'Organyà*, d'autor desconegut, que eren uns sermons destinats a explicar l'evangeli al poble.

S. XIII

1196-1213 Regnat de Pere I el Catòlic.

1213 Batalla de Muret. Pere I hi és vençut i mort.

Es perden definitivament els dominis occitans.

1213-1276 Regnat de Jaume I el Conqueridor.

1228-9 Conquesta de Mallorca.

1235 Conquesta d'Eivissa.

1232-45 Conquesta de les terres valencianes.

1250 Conquesta de Sicília.

1265 Els catalans participen en la conquesta i repoblament de Múrcia.

1276-1285 Regnat de Pere II el Gran.

1285-1291 Regnat d'Alfons II el Franc.

1287 Conquesta de Menorca

Fundació de la **Cancelleria Reial**, institució que s'encarregava de la correspondència i l'arxiu de totes les administracions de la Corona d'Aragó i que, a partir del regnat de Jaume I i per ordre d'aquest, passà a redactar tota la seua documentació en les llengües romanç de la Corona (català i aragonés) cosa que obligà els seus funcionaris a elaborar una sèrie de normes lingüístiques i sintàctiques ja que fins aleshores la documentació havia estat redactada en llatí. Aquestes normes creades pels funcionaris reials actuaren com a factor unificador i cohesiu de la llengua i serviren com a model ja que tenien el vistiplau reial.

1232-1315 Ramon Llull, fill d'una família noble assentada a Mallorca arran de la reconquesta, gaudí d'una vida i d'una formació adient al seu estatus social. A 30 anys tingué una aparició divina i canvià de vida, centrant-se des d'aleshores en la consecució de 3 objectius:

- La conversió d'infidels (jueus però, sobretot, musulmans).
- La composició de llibres per tal de difondre l'ideari cristià entre els infidels.
- La creació d'escoles per tal de formar futurs missioners.

Al segon dels seus objectiu li devem la ingent producció literària, més de 200 obres, escrites no només en la nostra llengua sinó també en llatí, àrab i occità. Aquest fet li ha valgut a Llull en sobrenom de **creador de la prosa literària** ja que va ser el primer autor que trià la seua llengua romanç per tal de transmetre el seu missatge al públic lector.

L'obra de Llull la podem dividir en 6 blocs temàtics:

- Prosa filosòfica: *Art abreuçada d'atropar veritat* i *Arbre de sciència*.
- Obra didàctica i religiosa: *Llibre de l'ordre de cavalleria*.
- Obra mística: *Llibre de contemplació en Déu* i *Llibre d'amic e amat*.
- Poesia: *Cant de Ramon*, *Lo desconhort*
- Obra narrativa: *Lo romanç d'Evast e Blanquerna*, *Llibre de meravelles*.

1208-1276 Llibre del fets de Jaume I: de to autobiogràfic, basada en els fets i gestes del monarca.

1238-1288 Crònica de Bernat Desclot: escrita per un funcionari reial a fi de glorificar Pere II.

1261 1a Compilació del *Furs* de València.

1265-1336 Crònica de Ramon Muntaner: escrita a manera de memòries fa una exaltació dels monarques de la Corona d'Aragó i de les seues terres.

S. XIV

1291- 1327 Regnat de Jaume II el Just.

1327-1336 Regnat d'Alfons II el Benigne.

1323-27 Conquesta de Sardenya.

1336-1387 Regnat de Pere III el Cerimoniós.

1354 Ocupació i poblament de l'Alguer

1387-1396 Regnat de Joan I el Caçador.

1319-1387 *Crònica* de Pere III el Cerimoniós: de to autobiogràfic amb la finalitat de justificar la seua política.

Les característiques comunes a les quatre grans cròniques són:

- Estan escrites amb la voluntat de deixar constància d'uns fets que es consideraven històricament rellevants.
- Volen justificar determinades accions polítiques i militars.
- Són els primers documents històrics redactats, o bé de primera mà pels monarques protagonistes o bé pels seus col·laboradors més directes.
- Són escrits subjectius per tots els motius abans esmentats.

1327-1407 Francesc d'Eiximenis, autor de l'extensa obra didàctica i moralitzadora *Lo Crestià*.

1350-1420 Anselm Turmeda, autor moralista convertit a l'islamisme autor del *Llibre del bons amonestaments*.

1350-1419 Vicent Ferrer, conegut sant i predicador moralista, autor dels *Sermons*

1340/46-1413 Bernat Metge, funcionari de la Cancelleria Reial i secretari personal del rei Joan I. Se'l considera l'introduïdor de l'Hu- **Introduïdors de les idees humanistes** vingudes d'Itàlia a la Corona d'Aragó.

1352-1419 Antoni Canals, autor humanista

S. XV

1396-1410 Regnat de Martí l'Humà.

Últim rei de la dinastia del Casal de Barcelona ja que mor sense descendència.

1410-1412 Període d'interregne.

1412 Compromís de Casp, on es elegit rei de la Corona d'Aragó Ferran d'Antequera, de la dinastia castellana dels Trastàmara.

1r CANVI DINÀSTIC (Casal de Barcelona- Trastàmara)

1412-1416 Regnat de Ferran d'Antequera.

1416-1458 Regnat d'Alfons el Magnànim.

1416 Una intervenció parlamentària en castellà del nou rei provoca la protesta generalitzada dels principals municipis de parla no castellana.

1442 Conquesta de Nàpols.

1453 Caiguda de Constantinoble en mans dels turcs.

Es generalitzen les denominacions partidistes de la llengua (valencià, mallorquí, tortosí, ...)

1458-1479 Regnat de Joan sense fe.

1469 Ferran II d'Antequera+ Isabel de Castella.

1397-1459 Ausiàs March, primer gran poeta que escriu en la nostra llengua i trenca amb la tradició trobadoresca i els tòpics de l'amor cortés.

1402?-1478 Jaume Roig, autor de l'obra misògina *L'espill* o *Llibre de les dones*.

1411-1465 Joanot Martorell, autor de la novel·la cavalleresca *Tirant lo Blanc*.

1430-1490 Isabel de Villena, religiosa autora de l'obra antimisògina *Vita Cristi*.

1433/43-1497 Joan Roís de Corella, poeta que es troba en la cruïlla entre la cultura medieval i el Renaixement. Pertany al corrent de la Valenciana prosa d'estil llatinitzant.

1479-1516 Regnat de Ferran II d'Antequera
més conegut com a Ferran el Catòlic.

1472 Unificació dinàstica d'Aragó i Castella.

1484 S'instaura la Inquisició a la Corona d'Aragó.

1482-1492 Reconquesta de Granada.

1492 Expulsió dels jueus.

Descobriment d'Amèrica.

Creació del Consell Suprem d'Aragó.

1493 El rei s'adreça per primera vegada en castellà als jurats de València.

1494 Ferran II passa les funcions de la Cancelleria Reial al Consell Suprem d'Aragó.

S. XVI

1500 Fundació de la Universitat de València.

2n CANVI DINÀSTIC (Trastàmara-Àustria)

1516-1556 Regnat de Carles I.

1519 Inici del conflicte de les germanies a València. L'amenaça de la pesta i dels piraters berbers feren esclatar la revolta agermanada. Burgesos, menestrals i pagesos s'aliaren contra la noblesa i els moriscos. Triomf de de l'aristocràcia senyorial que provocà la repressió i atac als gremis i als municipis.

1521 Revolta de la Germania mallorquina.

El període comprés entre els segles XVI-XVIII és conegut en literatura com a DECADÈNCIA i es caracteritza per una disminució de la utilització de la nostra llengua com a llengua culta i per una minva de qualitat, quantitat i originalitat en la literatura que s'hi fa. Tot i això sí que hi ha autors que es mantenen fidels a la seua llengua i redacten les seues obres en una llengua que, sense dubte, reflectix el moment històric que es tocà viure. En aquest període de temps se succeïren 3 moviments literaris:

EL RENAIXEMENT

És el moviment literari que va des del darrer terç del s.XV fins als inicis de la segona meitat del XVI. Representa la generalització a tot Europa de l'Humanisme, que es basava en el principi "L'home és la mesura de totes les coses".

Teatre: és en aquest gènere on millor es pot observar el procés de substitució lingüística de la nostra llengua pel castellà. Les obres estan escrites en castellà o són bilingües. Característiques: realisme, esperit satíric i caràcter popular.

1524 Joan Ferrandis d'Heredia autor de *La vesita*.

1535 Lluís Milà autor de *El cortesano*.

Poesia:

1510-1583 Joan Timoneda autor del cançoner *Flor d'enamorats*.

1505-1567 Pere Serafí.

Prosa:

1510- 1561 Cristòfor Despuig autor de l'obra *Los col·loquis de la insigne ciutat de Tortosa*.

<p>1556-1598 Regnat de Felip II.</p> <p>1545-1563 Concili de Trento</p>	
<p>S. XVII</p> <p>1598-1621 Regnat de Felip III.</p> <p>1609 Expulsió dels moriscos que representaven 1/3 part de la població del Regne de València amb el subsegüent trasbals de tot el sistema econòmic i social que aquest fet va comportar. El privat del rei, el comte duc De Lerma, realitza una política d'unificació dels diferents regnes peninsulars.</p> <p>1621-1665 Regnat de Felip IV.</p> <p>1665-1700 Regnat de Carles II.</p> <p>1693 Segona Germania a València.</p> <p>1700 Mort sense descendència de Carles II.</p>	<p>Al segle XVII hi hagué una intensa crisi de valors que veiem reflectida en el món espiritual, polític i social europeu. Aquesta crisi de valors la veiem reflectida també en la literatura:</p> <p>EL BARROC</p> <p>És l'estil que es desenvolupà a Europa al s. XVII. Suposa l'evolució del Reanixement que ja no responia als interessos del moment. La seua aparició ve provocada pel desengany, per un estat de pessimisme que succeí el període d'optimisme que va comportar el Renaixement.</p> <p>Poesia: el pessimisme i el desengany es manifesten en una sèrie de temes com ara el pas del temps, la brevetat de la vida, la proximitat de la mort, pessimisme polític i açò deriva en una caricatura tragicoburlesca de l'existència. En la poesia barroca trobem dos corrents:</p> <ul style="list-style-type: none"> - El conceptisme: Francesc Vicent Garcia. - El culteranisme: Francesc Fontanella. <p>Prosa: Pere Joan Porcar autor de l'obra <i>Dietari</i>.</p>

S. XVIII

1700-1714 Guerra de Successió entre els partidaris a ocupar la Corona D'Espanya, Felip d'Anjou (dinastia francesa dels Borbó) i Carles d'Habsburg (dinastia germànica dels Àustria).

1707

25 abril Batalla d'Almansa. Triomf de les tropes felipistes (botiflers) sobre els austracistes (maulets) valencians.

29 abril decret d'abolició dels Furs i annexió del Regne de València al de Castella.

1714

11 de setembre Barcelona és ocupada per tropes castelleses i franceses

3r CANVI DINÀSTIC (Àustria-Borbó)

1714-1746 Regnat de Felip V

1715-16 Decrets de Nova Planta amb l'abolició de les lleis, constitucions i institucions pròpies del Regne de València, Catalunya i les Illes.

1746-1759 Regnat de Ferran IV

1759-1788 Regnat de Carles III

1760 Els diputats de Barcelona, València, Mallorca i Saragossa presenten a les Corts de Madrid un memorial reivindicant les llibertats nacionals abolides per Felip V.

EL NEOCLASSICISME

A començament del s. XVIII apareix a Europa un moviment de pensament anomenat **IL·LUSTRACIÓ** que només admet el que li arriba per mitjà de la raó i que, per tant, el raonament humà i l'empirisme com a norma amb què es valoren totes les manifestacions humanes. Així doncs, els il·lustrats impulsaven la investigació i l'activitat erudita.

Aquest corrent de pensament té el seu vessant estètic i literari en el **NEOCLASSICISME** que es caracteritza per considerar com a elements fonamentals de qualsevol obra literària la correcció i l'harmonia i per donar preferència a la raó sobre els sentiments.

Poesia: imita les formes i els temes clàssics. Les seues característiques són: ordre, claredat, harmonia i equilibri. Autors: **Joan Ramis, Andreu Ferrer i Joan Baptista Escorigüela.**

Teatre: adopta la regla de les 3 unitats (lloc, temps i espai), temàtica històrica, mitològica i bíblicoreligiosa i presentar una finalitat didàctica. Autor: **Joan Ramis** amb la seua tragèdia *Lucrecia*.

Prosa: en prosa erudita remarcar obres escrites en defensa de la nostra llengua com ara *Instruccions per a l'ensenyança de minyons* de **Baldiri Reixac**. En prosa narrativa destaca **Lluís Galiana** amb *Rondalla de rondalles* i **Calaix de sastre** del **Baró de Maldà**.

1788-1808 Regnat de Carles II

1789 S'inicia la **Revolució Francesa** que suposa l'abolició del règim senyorial i de la feudalitat i el punt de partida de la societat moderna. Al llarg del s.XVIII es registra un extraordinari creixement demogràfic i un desenvolupament de les forces productives, preàmbul de la **Revolució Industrial** del s. XIX, que significà la irrupció de les classes populars tant a l'escena política com a altres àmbits de la vida social i cultural.

S. XIX

1808- 1833 Regnat de Ferran VII

1812 1a Constitució espanyola, que limita l'autoritat reial i estableix la separació dels 3 poders(executiu, legislatiu i judicial)

1833-1840 1a Guerra Carlina.

1833 Divisió provincial.

1838-1868 Regnat Isabel II

1868 Revolució de setembre (la *Gloriosa*) de caràcter progressista, democràtic i liberal, que posa fi a la monarquia borbònica.S'aproven el sufragi universal i el dret de l'associació obrera.

LA RENAIXENÇA

A **finals del s. XVIII** apareix a Europa un moviment de pensament anomenat **ROMANTICISME** i és la conseqüència directa dels grans canvis econòmics, socials i polítics derivats de la Revolució Industrial. Planteja nous valors i una nova sensibilitat artística oposats a l'estètica de la Il·lustració. Hi destaquen les passions i els sentiments per damunt de la raó, així com el gust pel misteri i els sentiments per damunt de la raó així com el gust pel misteri i els ambients tenebrosos. Políticament, aquest moviment produí un desvetllament de l'esperit nacional a tot Europa (Revolució francesa, guerres napoleòniques,...). Els romàntics s'interessaven per la història, sobretot la de l'Edat Mitja, considerada com el període de gestació de les nacions. És per això que la novel·la històrica va assolir un gran èxit.

Aquest moviment de pensament desemboca a casa nostra en el moviment literari començat com a RENAIXENÇA. Aquest moviment pren com a base les aspiracions del ROMANTICISME i porta com a bandera la reivindicació d'una cultura en la llengua pròpia. Es considera necessari reconstruir la història de l'Edat Mitja, la de més esplendor econòmic i literari, així com descobrir i divulgar els clàssics medievals i arregar totes les llegendes i la poesia tradicional oral.

El moviment literari com a tal comença el **1833** amb la publicació en la revista *El vapor* del poema *Oda a la pàtria* de **Bonaventura Carles Aribau**. A Catalunya el moviment es dona per acabat el **1877** mentre que a València cuejarà fins ben entrat en s. XX.

Poesia:

- Catalunya: **Jacint Verdaguer**.
- València: Cal diferenciar entre:

Poetes de guant: burgesos, conservadors, escrivien en una llengua arcaïtzant a la qual anomenaven llemosí i que consideraven comuna a la de Catalunya i Balears. Cantaven a una pàtria idealitzada, allunyada de la realitat social. Els seus autors més representatius són: **Teodor Llorente** i **Vicent Wensclau Querol**.

<p>1869-1873 Regnat d'Amadeu I de Savoia.</p> <p>1872 2a Guerra Carlina</p> <p>1873-1874 1a República</p> <p>1874 Restauració monàrquica i proclamació del rei Alfons XII.</p> <p>1874-1885 Regnat d'Alfons XII</p>	<p>Poetes d'espardenya: de classe humil, liberals i sense formació literària. Propugnaven l'ús del valencià que ara es parla i retrataven la realitat social. Autors: Eduard Escalante i Constantí Llombart.</p> <p>Teatre: eina fonamental en la consolidació de la RENAIXENÇA. Diferenciem entre:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teatre culte: basat en les idees del romanticisme: defensaven el conreu d'una llengua arcaica i medievalitzant, en ambients històrics, amb predomini de personatges dominats per les passions i l'afany de llibertat: <p style="padding-left: 40px;">Autors més representatius Frederic Soler i Àngel Guimerà.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teatre popular: tingué molt d'èxit entre les classes populars. Reproduïa la vida quotidiana i defensava l'ús d'una llengua col·loquial plena de vulgarismes i castellanismes. L'obra teatral per excel·lència és el sainet. <p style="padding-left: 40px;">Autors: Josep Robreño, Serafi Pitarra i els valencians Josep Bernat i Baldoví i Eduard Escalante.</p>
--	--

S. XX

1886-1931 Regnat d'Alfons XIII.

1914-18 1a Guerra Mundial.

1923-30 Colp d'estat del general Primo de Rivera.

1931 Proclamació de la 2a República Espanyola.

1931-1939 II República Espanyola

1936

18 juliol Alçament militar contra la II República i l'inici de la Guerra Civil espanyola.

1939 S'inicia la dictadura del General Francisco Franco amb una dura repressió de la nostra llengua i cultura

1939-1975 Dictadura del general Franco.

La victòria de l'exèrcit feixista en la Guerra Civil espanyola trencà de soca-rel l'incipient procés normalitzador ja que el general Franco volia mantenir, a més d'una unitat politicoadministrativa, la unitat lingüística i, per tant, es prohibí l'ensenyament i inclús l'utilització de totes les llengües tret del castellà.

1940-1945 2a Guerra Mundial

1975 Mort del general Franco.

REALISME/COSTUMISME.....NATURALISME

El segle comença marcat per la lluita entre la burgesia i la classe obrera. Aquest conflicte desemboca en un nou corrent de pensament, el **POSITIVISME**, que proposa com a objecte d'investigació els fets observables i pren l'experiència com a punt de partida del saber. Aquest corrent de pensament es trasllada al món literari amb el nom de **REALISME/COSTUMISME** ja que pren la realitat com a base del seu treball i el gènere més conreat fou la novel·la amb la qual es pretén reproduir amb exactitud la realitat amb una gran fidelitat descriptiva. La radicalització d'aquest moviment literari pren el nom de **NATURALISME** i és una tendència literària clarament antiburguesa que pretén explicar l'actuació dels personatges com a resultat de la seua herència biològica i de les circumstàncies socials. L'autor europeu més representatiu i influent fou **Émile Zola**. En la nostra literatura, el seu màxim exponent va ser **Narcís Oller**.

EL MODERNISME

A finals del s.XIX el **POSITIVISME** desemboca a un nou moviment de renovació artística i cultural el **MODERNISME**, que refusa els plantejament de la **RENAIXENÇA**. Al nostre àmbit va suposar un intent de transformació i de modernització de la societat que va afectar totes les arts amb l'objectiu de crear l'**ART TOTAL** com a síntesi de totes les arts.

El **MODERNISME** es planteja el conflicte entre l'artista, que vol viure del seu art, i la societat que l'envolta, endarrerida i materialista. Aquest conflicte donà lloc a dues tendències dins del mateix moviment: els regeneracionistes (creien en l'art com un mitjà per a transformar la societat) i els esteticistes (partidaris de l'art per l'art i que desconfiaven de la capacitat de l'artista per a transformar la societat).

Narrativa: 3 tendències:

- Novel·la rural: visió feréstega i esquerra de la natura, que representa les forces negatives que s'oposen a l'individu. *Solitud* de **Víctor Català**.
- Novel·la decadentista: la descripció objectiva del món es substituïda per la descripció dels efectes que ocasiona en l'artista. *Josafat* de **Prudenci Bertrana**.
- Novel·la costumista: retrat de la societat burgesa amb un sentit crític. *L'auca del senyor Esteve* de **Santiago Rusiñol**.

Poesia: 2 tendències:

- Defensors de la poesia espontània (regeneracionistes): defensen l'expressió pura i sincera de l'emotivitat de l'artista i deixen les qüestions formals en un segon terme. Autor més representatiu: **Joan Maragall**, que basa la seua obra en la paraula viva, en dir les coses tal i com se senten, fent cas de la inspiració, espontàniament, sense massa elaboració formal. Temàtica maragallana: destaquen la recreació de mites i temes populars de la tradició catalana així com l'evocació a la natura i al paisatge. *El comte Arnau*.

- Defensors d'una poesia més culta, elaborada i artificiosa (esteticistes) tant pel que fa a la forma com al contingut. Autors més representatius. Escola mallorquina (**Miquel Costa i Llobera**, *Horacianes* i **Joan Alcover** *Poemes bíblics*).

La poesia modernista valenciana val a dir que és pràcticament inexistent ja que aquells que proclamaven la necessitat de renovar la poesia valenciana topolaren amb la pressió que suposava la tradició que representaven Teodor Llorente i els seus seguidors. Dins del grup de poetes que intentaren la renovació destaquen Miquel Duran i Tortajada, Daniel Martínez Ferrando, Josep Mª Bayarri i Jacint Maria Musteles.

Teatre: influenciat per l'autor noruec Henric Ibsen, el nostre teatre modernista té una clara base de reivindicació social d'ahí que l'estrena d'algunes de les seues obres, suposara un escàndol. També en teatre destaquen 2 tendències:

- Teatre regeneracionista: teatre d'idees i reivindicatiu. Autors: **Ignasi Iglesias** *Cor del poble*, **Joan Puig i Ferrater** *Aigües encantades*
- Teatre esteticista: partidaris de l'art per l'art. No reivindicatiu. Autors: **Adrià Gual** *Nocturn silenci*, **Santiago Rusiñol** adaptació teatral de *L'auca del senyor Esteve*.

EL NOUCENTISME

A principi del s. XX el **MODERNISME** deriva cap a un nou moviment, el **NOUCENTISME** (1906-1923) que suposà un rebuig total del **ROMANTICISME** però també s'oposa a l'espontaneïtat dels modernistes. Propugnen el retorn i la recuperació dels valors del món clàssic. Tenien especial interès en la normalització de la llengua. El gènere més conreat fou la poesia. Autors: **Josep Carner** i **Carles Riba**.

Per als poetes noucentistes, a diferència dels modernistes, la natura constitueix un ambient harmoniós, domesticat, dins d'un ordre.

MOVIMENTS D'AVANTGUARDA

Fets tan importants com la Revolució Russa o la 1ª Guerra Mundial conduïren a una crisi de valors que obrí el pas a postures extremes, des de l'anarquisme al feixisme. Amb aquesta terminologia, agrupem les tendències que tenen com a base la rebel·lió, la ruptura amb la tradició i amb tot allò establert. Són: **DADAISME**, **FUTURISME**, **CUBISME** i **SURREALISME**.

En la nostra literatura aquests moviments passen per 3 períodes:

1916-1926 Marcat pel **FUTURISME**. Autor: **Joan Salvat-Papasseit**.

1926-1930 **SURREALISME**. Autor: **Carles Salvador**.

1926-1930 **1948-1954** Repressa a la postguerra . El grup *Dau al set*.

D'obligada menció és la **Generació del 1930**, nom amb que es coneix un grup d'escriptors valencians que durant la dictadura del general Primo de Rivera es reuniren al voltant de la revista *Taula de Lletres Valencianes*, que serví de plataforma de normalització lingüística i que culminà amb les *Normes Ortogràfiques* de Castelló l'any 1932. Formaven part d'ells poetes com **Enric Navarro Borràs**, **Maximilià Thous**, **Francesc Almela i Vives**, **Enric Soler i Godes** i **Lluís Guarner**. Menció especial mereix **Carles Salvador** per ser un aferrim defensor de l'ensenyament en valencià.

1975- Regnat de Joan Carles I

1977 Primeres eleccions democràtiques.

1978 Constitució democràtica que preveu la cooficialitat de les llengües pròpies dels territoris no castellanoparlants quan així ho reconeguen els respectius estatuts d'autonomia.

1982 Estatut d'autonomia valencià.

1983 Llei d'ús i ensenyament del valencià.

1985 Ingress d'Espanya a la Unió Europea.

1986 Ingress d'Espanya a l'OTAN.

1989 Creació de RTVV.

LA GENERACIÓ DE POSTGUERRA

La literatura feta en la nostra llengua en els 40 anys de dictadura franquista la podem dividir en **3 períodes**:

- **1939-1945**: època de postguerra. La cultura es troba totalment subjecta a control.
- **1945- fins ben entrada la dècada dels 50**: comencen a donar-se petites àrees d'autonomia.
- **Dècada dels 60**: major llibertat en la cultura que a partir dels anys 70 es confirmà en una aparent normalització.

NARRATIVA

Podem diferenciar diversos corrents en la nostra narrativa de postguerra, tot i les dificultats històriques del moment:

- **Novel·la psicològica**: es caracteritza per una anàlisi minuciosa de la psicologia dels personatges i per una reflexió sobre el pas del temps. Autors més representatius: **Mercé Rodoreda** (*Aloma, La plaça del diamant, Mirall trencat*) i **Llorenç Vilallonga** (*Mort de dama, Bearn o la sala de les nines*).
- **Novel·la realista**. **Enric Valor** *L'ambició d'Aleix*. Aquest autor és conegut per la seua tasca com a recopilador de les *Rondalles valencianes* així com per la seua tasca com a gramàtic en *La flexió verbal*.
- **Narrativa breu**: **Pere Calders** *Cròniques de la veritat oculta*.

POESIA

En la poesia de postguerra podem distingir 3 línies bàsiques:

- **Poesia de tradició simbolista**: **Bertomeu Roselló-Pòrcel, Màrius Torres, Agustí Bartra, Joan Teixidor, Joan Vinyoli** i els valencians **Xavier Casp** i **Joan Valls**. Especial menció mereix Salvador Espriu la poesia del qual es caracteritza per la reflexió sobre la mort i la interiorització d'una realitat angoixosa. En *La pell de brau* analitza el tema de la Guerra Civil espanyola i la vida en la postguerra.

- **Poesia d'avantguarda:** nasqué a finals dels anys 40 a imitació de les avantguardes de primers de segle i se centra en l'experimentació formal i en la recerca de recursos expressius que aconseguiren trencar amb la concepció tradicional del poema. Autors: **Joan Palau i Fabre i Joan Brossa**..
- **El realisme poètic:** es concep la poesia com una eina d'expressió de la realitat quotidiana amb un to més reivindicatiu de recuperació cultural i nacional i en contra del franquisme. Es propugna la utilització d'una llengua viva i col·loquial, directa, comunicativa, entenedora per a una immensa majoria. Poetes: **Pere Quart, Vicent Andrés Estellés, Gabriel Ferrater, Miquel Martí i Pol i Maria Beneyto**.

TEATRE

El teatre en acabar la Guerra Civil, patí els mateixos problemes que la resta de gèneres literaris, agreujats encara més perquè aquest no es podia difondre en cercles minoritaris sinó que necessita la presència física d'un públic i d'inversions econòmiques que en fa possible la posada en escena.

- **Entre 1939-1946:** es va prohibir la representació d'obres en la nostra llengua.
- **A partir de 1946:** el franquisme vol exhibir una imatge més liberal i autoritza la representació d'obres en la nostra llengua sota el control d'una censura rígida.
- **Dècada dels anys 60 al 70:** aparició d'una nova generació d'actors. Naixen algunes companyies teatrals que esdevindran molt importants: **Els Joglars (1979), Els Comediants (1971), Dagoll Dagom (1974), La Fura dels Baus (1979), Tricicle (1979), La Cubana (1980),...**

Pel que fa a terres valencianes, el sàinet és l'únic gènere que es conrea en la postguerra. No serà fins als anys 70 que es produirà una renovació total de l'escena valenciana amb el naixement del teatre independent. Es creen grups com **Pluja Teatre, Moma Teatre, El Rogle, Xarxa Teatre, Bambalina Titelles, La Cassola,...**

ASSAIG

Al llarg de tot el s. XIX, les aportacions principals al gènere van procedir d'Anglaterra. Ja al s. XX, sobretot després de la Segona Guerra Mundial, es va produir una nova florida del gènere i el retorn a la seua concepció més humanista.

La Guerra Civil Espanyola tallà de soca-rel l'existència d'una opinió pública i la llibertat necessària per a poder exposar les idees pròpies. Tot i això, cap a la darrerria dels anys cinquanta s'hi va observar un canvi produït, entre altres factors, per una certa relaxació en la censura, l'aparició de revistes com Serra d'Or, la creació d'editorials noves i la convocatòria de premis d'assaig.

Una part important del gruix d'obres produïdes en la postguerra versa sobre la preocupació pel país, amb autors, entre altres, com Jaume Vicens Vives, J. Ferrater Mora i Joan Fuster.

ASSAGISTES DE RENOM:

- **Josep Pla (Palafrugell 1897/Llodriu 1981):** assagista d'estil clar i senzill, els seus textos solen ser molt descriptius, dotats d'una adjectivació rica, per a copsar el més mínim detall, però propers i entenedors. Viatger incansable, com a corresponsal de premsa ha deixat una obra extensíssima, que abasta tot tipus de temes tractats amb desimboltura i habilitat: records personals, relats, viatges, cròniques polítiques, gastronomia, paisatges,... Autor polèmic, les seues proeses han exercit un mestratge en gran part de les generacions d'escriptors posteriors.

- **Joan Fuster (Sueca 1922-1992).**

Ha sigut, sense dubte, un dels escriptors valencians més importants de la nostra literatura i un exemple d'intel·lectual compromés amb el seu país. La seua extensa obra- traduïda i estudiada internacionalment- i també la seua trajectòria cívica han exercit una gran influència sobre la societat valenciana, a la qual ha dedicat bona part de la seua reflexió. Els textos de crítica literària i els assaigs que destaquen: *El descrèdit de la realitat*, *Nosaltres els valencians*, *Diccionari per a ociosos*, *Combustible per a falles*,...

s. XXI

2006 Aprovació del nou Estatut d'Autonomia.

